

К66

3670-Р

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

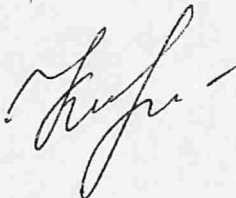
КОПЕРА ІРИНА СЕРГІЇВНА

УДК 316.54: (124.5: 141.7)

**СОЦІОКУЛЬТУРНА ТРАНСФОРМАЦІЯ МОЛОДІЖНОГО
СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук

Київ – 2013

9672

НБ НПУ ім. М.П.Драгоманова

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі соціальної філософії та філософії освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор філософських наук, доцент
Жижко Тетяна Анатоліївна,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, професор кафедри
управління, інформаційно-аналітичної діяльності
та євроінтеграції.

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, доцент
Білогур Влада Євгеніївна,
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького,
професор кафедри філософії;

кандидат філософських наук
Похресник Анатолій Костянтинович,
Київський технікум електронних приладів,
директор.

Захист відбудеться 03 жовтня 2013 р. о 15.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.16 Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 03 вересня 2013 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н.В. Крохмаль

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження соціокультурної трансформації молодіжного середовища України в епоху глобалізації обумовлено потребами практики, насамперед потребами створення сприятливих умов для самореалізації молоді в сучасному соціумі, її самоідентифікації, підготовки молоді до життя у відповідності з викликами епохи глобалізації, становлення інформаційного суспільства, розвитком ринкових і демократичних перетворень, як всередині країни, так і на міжнародній арені.

Молодіжним є середовище життєдіяльності молоді, яке в загальних рисах повторює основні визначення суспільного середовища як такого. Разом з тим, молодіжне середовище має свою специфіку, обумовлену статусом молоді – особливої соціально-демографічної групи, яка має власні потреби та інтереси, мотиви діяльності і розвитку.

Сучасна молодь стала іншою, ніж 10-20 років тому, так як радикально змінюються її цінності, вона являє собою базовий стратегічний ресурс держави і суспільства та суб'єкт соціальної і економічної політики. У більшості країн сучасного світу піклування про підтримку і розвиток молодіжного середовища є одним з найважливіших, пріоритетних напрямів діяльності держави, що постійно здійснюється з урахуванням її можливостей на політичному, соціальному, економічному, законодавчому та організаційному рівнях для створення сприятливих передумов життєвого самовизначення та самореалізації молодих людей, вирішення нагальних проблем молоді, підтримки її інноваційної діяльності, громадської активності.

Сьогодні світ полонили нові цінності, основу яких склали демократія і ринкові відносини, відкритість до світу і налаштованість на співпрацю, національні інтереси й загальнолюдські пріоритети. Характерно, що першою означені зміни відчула молодь, яка вийшла на майдани, підняла гасла заради справедливості і добробуту, закликала до проведення реформ, які б ввели українську державу в когорту цивілізованих країн світу. Одночасно молодь відчула те, що майбутнє може бути забезпеченим лише власними зусиллями – освітою і працею, відповідальністю та іншими чеснотами, виробленими й апробованими цивілізаційним розвитком людства. Більшість молодих людей стала реалістами, віддала перевагу цінностям, які забезпечують стабільність і людський розвиток, гарантований успіх і комфортне, забезпечене існування. Молодь залишається основною цінністю держави, тому необхідно створення належних умов для надання їй правових і матеріальних гарантій щодо здійснення її прав і свобод, її широкого залучення до активної громадської, економічної, соціальної діяльності, надання державою кожній молодій людині соціальних послуг з навчання, професійної підготовки, виховання, духовного й фізичного розвитку.

Сучасне молодіжне середовище стало осередком нових цінностей, тенденцій, принципів і перспектив розвитку. Жорстокий прагматизм, точний

розрахунок, державний інтерес на шляху розвитку демократії, ринкової економіки та відкритого суспільства в Україні, активного її входження в світову спільноту потребують внесення певних поправок, тактичних змін у напрямках трансформації молодіжного середовища, що потребує вивчення тенденцій їх розвитку в епоху глобалізації, що відноситься до найбільш актуальних проблем сучасного філософського пізнання.

Ступінь наукової розробленості проблеми. Молодь та середовище її життєдіяльності є традиційним об'єктом теоретичних досліджень. Як окремий предмет наукового аналізу його можна ідентифікувати серединою XIX ст., тобто з моменту активізації системи гуманітарних досліджень. Філософські дослідження даної проблеми проводилися свого часу ранніми китайськими, індійськими, грецькими філософами, зокрема Конфуцієм і Сократом, Платоном і Аристотелем, Епікуром і Титом Лукрецієм Каром. Ця проблематика не зникла з філософських, культурологічних, політологічних, а пізніше – соціологічних робіт наступних епох. Глибокий аналіз молоді як соціальної верстви суспільства та середовища її життєдіяльності представлений такими французькими просвітниками, як Ж.-Ж. Руссо і Ф. Вольтер, англійськими філософами Ф. Беконом і Дж. Локком, представниками німецького філософського класицизму І. Кантом Ф. Гегелем і Л. Фейєрбахом, засновниками доктрини революційного перетворення світу на комуністичних началах А. Смітом, Ш. Фур'є, Р. Оуеном, К. Марксом та Ф. Енгельсом. Глибокі роздуми щодо становища молоді і соціальних умов функціонування та розвитку цієї соціально-демографічної групи залишили батьки-засновники соціології, зокрема О. Конт і Г. Спенсер, представники соціологічного позитивізму та Е. Дюркгейм, М. Вебер і Г. Зіммель. Як предмет безпосереднього соціологічного аналізу молодіжна проблематика утвердилась в період становлення такого напрямку, як «соціологія молоді».

Серед сучасних зарубіжних авторів передусім слід було б назвати таких, як Р. Арон, Д. Белл, М. Вебер, З. Бжезинський, Дж. Сорос, О. Тоффлер, Ф. Фукуяма та ін. В їх працях проаналізовані такі питання, як місце, соціальний статус і роль молоді та середовища її життєдіяльності в структурі світових змін, відповіді молоді на виклики сучасного світу.

Досить ґрунтовно проаналізовані проблеми молоді в російській науковій літературі. У працях таких авторів, як Б. Ананьєв, Б. Афанасьєв, П. Блонський, С. Бондаренко, А. Вербицький, Л. Виготський, В. Добриніна, С. Іконнікова, І. Іванової, Т. Заславської, Л. Захарова, В. Жукова, Л. Курбатова, М. Ліпагова, Н. Нестерова, Ю. Попов, І. Соболевої, В. Стегній, Б. Усманова, В. Філіппов та ін. визначається статус молоді як окремої вікової групи, особливості роботи з нею, замальовується соціальний портрет сучасної молоді, зокрема студентства.

В українській літературі останніх десятиліть до проблем молоді звертались такі дослідники як В. Андрущенко, В. Бех, В. Богданов, А. Бойко, В. Білогур, С. Бистрицький, В. Вікторов, Л. Губерський, В. Журавський, В. Князев, В. Кремень, І. Надольний, М. Михальченко, В. Муляр, В. Огнев'юк, В. Пазенок, А. Похресник, І. Предборська, В. Ребало, В. Ярошовець, Т. Ящук та ін.

Разом з тим, не зважаючи на досить помітний пласт та обсяг дослідницької літератури, вивчення молодіжної проблематики не можна вважати завершеною. Власне, вона не може бути завершеною ніколи, бо, з одного боку, в життя входять все нові й нові покоління молоді; з другого – умови її життєдіяльності є абсолютно змінною величиною. Необхідність соціалізації, соціальної стратифікації та реального включення молоді у всі соціально-економічні, політичні, духовні та інші процеси з метою забезпечення наступності та спадковості поколінь в українському суспільстві буде сприяти посиленню участі молоді у розбудові демократичної, суверенної України, що потребує свого адекватного вивчення.

Не зважаючи на активізацію досліджень у галузі молодіжної проблематики, залишається ще багато аспектів, що потребують аналізу. Вивчати, прогнозувати, коригувати – саме такою має бути відповідь сучасного суспільства на виклик новітніх тенденцій, які розгортаються в молодіжному середовищі України в епоху глобалізації і будуть визначати його абрис уже в найближчому майбутньому.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах Тематичного плану науково-дослідних робіт Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, науковий напрям «Дослідження проблем гуманітарних наук», затвердженого Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 4 від 24 грудня 2008 року). Тема дисертації затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 2 від 29 вересня 2011 р.).

Метою дослідження є філософська концептуалізація основних тенденцій змін соціокультурної трансформації молодіжного середовища України в епоху глобалізації.

Досягнення вказаної мети здійснювалося через постановку й вирішення таких завдань:

- проаналізувати основні умови формування сучасного молодіжного середовища та фактори його змін в епоху глобалізації;
- виокремити і дослідити основні тенденції змін молодіжного середовища, що формуються під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників соціокультурної трансформації суспільства;
- охарактеризувати процес демократизації молодіжного середовища, що являється визначальною тенденцією його змін в епоху глобалізації;
- дослідити процес інтелектуалізації молодіжного середовища;
- обґрунтувати тенденції комерціалізації молодіжного середовища;
- виявити можливості суспільного впливу на тенденції, що формуються в молодіжному середовищі в сучасних умовах.

Об'єктом дослідження є молодіжне середовище України як складний і суперечливий соціальний і культурний феномен.

Предметом дослідження є процеси соціокультурної трансформації молодіжного середовища в епоху глобалізації.

Методологічна основа дослідження базується на принципах історизму, плюралізму, об'єктивності та цілісності, а також на комплексі загальнофілософських, загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, що дозволило забезпечити обґрунтованість і достовірність наукових результатів. У роботі застосовано: діалектичний метод, завдяки якому отримано можливість побачити і представити предмет дослідження у всіх його соціальних та інших взаємних зв'язках і залежностях; метод системного аналізу, який забезпечив розгляд аналізу та прогнозу в їх цілісності, дозволив виявити й обґрунтувати загальну еволюцію молодіжного середовища; порівняльний метод, який дозволив здійснити порівняння пріоритетів молодіжного середовища у тоталітарному та демократичному суспільствах; історичний метод, використання якого дозволило висвітлити етапи становлення й розвитку молодіжного середовища в колишньому СРСР та незалежній Україні; структурно-функціональний метод, що дав можливість дослідити загальну архітектуру ідеологічних засад молодіжного середовища; герменевтичний метод, що забезпечив проникнення у сутність феномену молодіжного середовища, виявлення витоків та еволюційних змін ідеологічних основ молодіжної політики; аналітико-прогностичний метод, на основі якого зроблено певні висновки та узагальнення, теоретичні та практичні рекомендації. Використовується також міждисциплінарний підхід до дослідження сучасного молодіжного середовища.

Наукова новизна дослідження полягає в філософському аналізі витоків ідеологічних засад і принципів українського молодіжного середовища, їх трансформації в період розпаду тоталітаризму, посттоталітарний період та еволюції в бік демократії і свободи, поступового утвердження нових ідеологічних пріоритетів, в основі яких знаходяться цінності демократії, вільного розвитку особистості, гуманізму і людиноцентризму, толерантності і полікультурних комунікацій, відродження національної культури, утвердження незалежної державності, встановлення рівноправних і справедливих відносин і співробітництва з державами, культурами і народами світу.

Новизна віддзеркалена в наступних наукових положеннях, що виносяться на захист:

Вперше:

– виокремлено та досліджено основні тенденції соціокультурних трансформацій молодіжного середовища в епоху глобалізації; головними серед них визначені демократизація молодіжного середовища, його інтелектуалізація та комерціалізація; експліковано розуміння основних чинників змін молодіжного середовища в епоху глобалізації, зокрема зовнішніх чинників (глобалізація, інформаційна революція, міграційні процеси, розвиток міжнародних молодіжних комунікацій тощо) та внутрішніх чинників (утвердження незалежної державності, перехід від командно-адміністративної до ринкової економіки, від тоталітарних методів соціальної організації до демократичної, від тотальної ідеологізації життя до реальної духовної свободи і

творчості особистості), їх вплив на молодіжне середовище та формування тенденцій його змін;

– визначено сутність демократизації молодіжного середовища як основної тенденції його трансформації в епоху глобалізації, що формується в молодіжному середовищі під впливом сучасних умов життєдіяльності людини, насамперед під впливом політичних змін, обумовлених процесом утвердження України як незалежної держави, а також під впливом глобальних чинників світової цивілізації;

– доведено, що новою тенденцією зміни молодіжного середовища є його інтелектуалізація; сучасна молодь намагається оволодіти інформацією, виявляє потяг до інформаційних засобів і мереж комунікації, намагається вибудувати на цій основі свій спосіб життя і спілкування; проаналізовано основні виклики інформаційної революції щодо підготовки людини в новому суспільному середовищі; розглянуто інформатизацію освіти як головний вияв інтелектуалізації молодіжного середовища;

– обґрунтовано тенденцію до комерціалізації молодіжного середовища, що виявляється в таких реаліях, як становлення ринкових відносин і формування «комерційної людини»; обґрунтовано основні визначення «комерційної людини» та трансформації її в молодіжному середовищі.

Уточнено:

– поняття «зовнішнє і внутрішнє молодіжне середовище» та розкрито їх взаємодію; розглянуто молодіжне середовище як одну з ланок соціальної структури суспільства та компоненту загального соціального макросередовища, що одночасно виступає окремою соціальною верствою, до якої входять індивіди певної вікової категорії, яка підпорядковується як загальним, так і властивим лише їй закономірностям суспільного функціонування і розвитку;

– ціннісний контекст комерціалізації молодіжного середовища, а також негативні вияви комерціалізації у молодіжному середовищі, ресурси та напрями їх викоринення, особливості процесу виховання комерційної особистості в молодіжному віці.

Подальшого розвитку отримали:

– аналіз взаємодії політичної соціалізації сучасного студентства, яка полягає в гармонійному поєднанні керованих і некерованих чинників у процесі засвоєння політичних знань, цінностей, навичок та вмій, зразків поведінки, досвіду прийдешніх поколінь;

– положення про те, що передумовами соціокультурних трансформацій молодіжного середовища виступають: кризові явища в усіх сферах життєдіяльності людини, які дезорганізують її відносини з оточуючим середовищем, суперечності між потенційними можливостями молодої особи і відсутністю умов для їх реалізації, між її життєвими потребами і неможливістю їх задоволення у сучасному суспільстві, а також біо-соціо-психологічні особливості індивідів і соціальних груп, котрі входять у структуру молодіжного середовища, їх взаємозв'язками та взаємозалежностями.

Теоретичне та практичне значення роботи визначається тим, що в ній здійснено системний аналіз основних тенденцій змін молодіжного середовища в епоху глобалізації. Уточнено поняття «молодіжного середовища» та його основні відмінності від суспільного середовища як такого; визначені можливості дослідження зовнішнього і внутрішнього молодіжного середовища; основні чинники змін молодіжного середовища в епоху глобалізації: проаналізовані такі тенденції, як демократизація, комерціалізація і інтелектуалізація молодіжного середовища. Особлива увага приділена аналізу процесу відторгнення молоддю тоталітарних форм суспільної організації, привабливість демократії й демократичні очікування молоді; розуміння молоддю сучасних демократичних тенденцій; здатність молоді до реалізації принципів демократії в реальному житті суспільства. Проаналізовані мотиви та перебіг процесу інтелектуалізації молодіжного середовища, а також його комерціалізація під впливом авторитету ринкових відносин, що формуються.

Матеріали дослідження можуть бути використаними в навчальному процесі, зокрема при читанні курсів з політології, соціології, філософії та культурології. На їх основі може бути підготовлений спеціальний курс для студентів гуманітарних спеціальностей. Основні висновки дослідження можуть бути використані при плануванні та здійсненні практичних виховних заходів з молоддю.

Апробація результатів дисертаційного дослідження. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження обговорювалися на засіданні кафедри соціальної філософії та філософії освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, а також на ряді міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій та семінарів, а саме: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Університет – позашкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад» (Київ, 2010); III Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасне дошкілля: реалії та перспективи» (Київ, 2010); Міжнародній науково-практичній конференції «Соціальна робота на межі тисячоліть: концепції, технології, стратегії» (Київ, 2011); Науково-практичній конференції «Основні напрями модернізації вищої освіти в контексті викликів епохи» (Київ-Глухів, 2011); I Міжнародній науково-практичній конференції студентів і молодих науковців «Дитинство. Освіта. Соціум» (Київ, 2012); II Міжнародній науково-практичній конференції «Наукова еліта у розвитку держав» (Київ, 2012); Міжнародній науково-практичній конференції «Соціальна політика: концепції, технології, перспективи» (Київ, 2012); Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-політичні та соціокультурні процеси в Україні та світі» (Київ, 2013).

Публікації. Основні теоретичні положення і висновки дисертаційного дослідження опубліковано у 5 фахових виданнях з філософських наук.

Структура і обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел (160 найменувань). Загальний обсяг дослідження становить 182 сторінки, з них основного тексту – 163 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, формулюються мета і завдання роботи, визначено об'єкт та предмет, методологічна база дослідження, розкривається наукова новизна його результатів, теоретичне і практичне значення, наводяться дані про апробації та публікації основних результатів дослідження.

У **першому розділі** – **«Теоретико-методологічні засади дослідження молодіжного середовища та фактори його змін в епоху глобалізації»** – здійснюється огляд наукових робіт за темою, розкривається сутність основних понять та методологія дослідження.

У розділі аналізується наукові підходи до визначення базових категорій дослідження: «молодіжне середовище», «молодь». Визначено, що аналіз проблеми молодіжного середовища, тих чи інших фрагментів його ідеологічних засад простежується, починаючи з праць епохи античних філософів й до часів сучасних процесів глобалізації та інформаційної революції.

Інтерес до проблем молоді залишається постійним і стійким у закордонній та вітчизняній філософії, соціології, психології, педагогіці. Серед західних фахівців проблеми молоді та молодіжного середовища досліджували М. Мід, Д. Старр, Ж. Мандель, К. Келлі, Т. Парсонс, Л. Фойер, М. Брейк та ін. Соціально-філософські проблеми молоді як важливої соціальної групи суспільства знайшли своє відображення в дослідженнях С. Іконнікової, І. Ільїнського, І. Копа, В. Лисовського та інших вчених. Значний вклад у дослідженні дозвілля молоді внесли Г. Пруденський, Б. Трушин, В. Петрушев, В. Піменова, О. Гордон, І. Бестужев-Лада та інші. До досліджуваної проблеми близькі праці із саморозвитку й самореалізації особистості в сфері дозвілля (О. Беляєва, О. Каргіна, Т. Бакланова), з питань психології особистості (Г. Андреева, О. Петровського). У науковий аналіз теорії і практики культурно-дозвіллевої діяльності значний внесок зробили Ю. Стрельцов, О. Жарков, В. Чижиков, В. Ковшаров, Т. Кисельова, Ю. Красильников.

Питання стилю життя молоді, прищеплення їй навичок та культури здорового способу життя, організації профілактичної роботи у дитячому та молодіжному середовищі вивчали О. Балакірева, О. Вакуленко, Ю. Галустян, Л. Жаліло, Н. Комарова, О. Стойко, А. Царенко, О. Яременко та багато інших. Над проблемами самовизначення та соціальної адаптації молодого покоління працювали провідні спеціалісти Інституту соціології НАН України, зокрема І. Мартинюк, О. Злобіна та інші.

Аналізуючи молодь як суб'єкт політичного життя, вказується на багатоманітність підходів до категорії «молодь», визначаються актуальні питання дослідження цієї соціальної групи, зокрема: усвідомлення поняття свободи як невід'ємного права людини (свобода виявляється у максимумі можливостей самореалізації); питання впливу змін в економічній і духовній сферах на ступінь сприйняття демократичних цінностей та формування відповідних моделей поведінки.

Сучасну молодь можна класифікувати таким чином. Одні живуть минулим, слухаючи розповіді старших «про прекрасний час, коли, успішно вирішувалися всі проблеми», і не реагують на сьогоднішній день. Інші, навпаки, поведуться стосовно всіх нововведень агресивно, критикують «усіх і вся», шукають ворога, на якого можна було б звалити причини всіх лих. Треті, зневірившись, ідуть «у нікуди», пиячать, вживають наркотики, перетворюються в «бомжів», стають на злочинний шлях. Четверті починають шукати «шлях до бога», вступають у різного роду навколо-релігійні секти, захоплюються містикою й чаклунством. П'яті, розуміючи, що тільки за допомогою власної активності можна добитися успіху у житті, шукають реальні шляхи вирішення проблем, причому не завжди законні й морально обґрунтовані.

Як велика соціально-демографічна група, молодь характеризується певними загальними ознаками: а) вищим рівнем освіти порівняно з іншими групами; б) великим соціальним динамізмом, мобільністю, романтизмом, нестриманістю; в) значним потягом до нового, прогресивного способу життя.

У розділі розкриваються особливості сучасної молодіжної субкультури, а також проаналізовано комплекс основних факторів, які визначають стан та підкреслюють її специфіку в умовах трансформаційного суспільства, а саме: конкуренція на рівні масової свідомості декількох систем цінностей; стан і значимість національної культури; відсутність єдиної системи політичного виховання; особливості покоління (зростання ціннісного та майнового розшарування), наявність регіональних відмінностей.

Значається, що молодіжне середовище – досить суперечливе явище, яке потребує постійної уваги від науковців. З одного боку, – це найбільш рухлива частина суспільного простору, а з іншого – достатньо стабільний його елемент, процеси в якому притаманні будь-якому суспільству без виключення. Але при цьому – вони відмінні від процесів, які притаманні усім іншим віковим групам.

В умовах глибокої трансформації суспільних відносин значна частина української молоді втратила позитивні життєві орієнтири, можливість реалізації життєвих планів та прагнень. Ослаблення дії старих регулятивних чинників і несформованість нових, спричинили істотне посилення негативних явищ, поширення поведінкових стереотипів, хибно сприйнятих за вияви свободи особистості. Молодь потребує: забезпечення матеріальних потреб для свого розвитку та продовження свого роду; повноцінного спілкування, що породжує проблему самогубств; важливою є можливість працювати за спеціальністю з достойною винагородою за працю.

Переважає більшість проблем молоді – це складові загальних потреб українського суспільства. Значна частина молоді не цікавиться політикою й вважає неважливою участь у виборах, не відчуває себе господарями своєї держави і не бачить соціальну перспективу в Україні. Немає зацікавленості у самоорганізації молоді та молодіжному русі, через які вони мають можливість виявляти свою позицію. Низьким є рівень правової культури.

Важливою проблемою молодого покоління є участь у самоврядуванні молоді, через яку вони мають можливість виявляти свою активну життєву

позицію, впливати на суспільство. Відсутність бажання цим займатися, організаційні негаразди, а також низький рівень поінформованості щодо таких органів – основні причини неактивності. Шлях до подальшого розвитку самоврядування полягає у створенні системи взаємодопомоги та підтримки на місцевому рівні, в утворенні єдиного координаційного органу системи самоврядування навчальних закладів.

У другому розділі – «Демократизація молодіжного середовища як основна тенденція його трансформації в епоху глобалізації» – йдеться про домінування в сучасному молодіжному середовищі України тенденції демократизації, що проявляється у відторгненні тоталітарних форм та принципів суспільно-політичної організації, утвердженні демократії як суспільно-політичного ідеалу та підтримці демократичних реформ. Водночас продемократичні орієнтації української молоді поєднуються з доволі критичним ставленням до темпів та напрямів процесу демократизації в Україні. В цій ситуації виникають ризики повернення частини молоді до авторитарних ідеалів та цінностей, поширення в молодіжному середовищі вульгарно-демократичних виявів. Вирішення означених проблем вимагає координованих зусиль держави, політичних та громадських організацій, освітніх та наукових інституцій, спрямованих на формування у молоді здатності до реалізації демократичних принципів у реальному житті. Демократизація – перша і головна тенденція, яка формується в молодіжному середовищі під впливом сучасних умов життєдіяльності людини, насамперед під впливом політичних змін, обумовлених процесом утвердження України як незалежної держави, а також під впливом глобальних чинників світової цивілізації.

Прагнення побудови справді демократичного суспільства вимагає здійснення комплексних заходів щодо розвитку політичного мислення і культури молодого покоління на всіх рівнях функціонування суспільства. Зокрема, це передбачає забезпечення рівня політичної освіченості, необхідного для сприйняття демократичних ідеалів і норм, для об'єктивного аналізу політичних процесів. Також необхідно забезпечити доступ до отримання знань в соціально-політичній сфері через публікацію актуальних наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених, об'єктивне висвітлення поточних подій у засобах масової інформації, можливість доступу до передових інформаційних технологій. Враховуючи тезу, що будь-яка держава ставить за мету виховання такого громадянина, який підтримує суспільно-політичні процеси, що в ній розвиваються, необхідно зробити акцент на національно-патріотичному вихованні молоді. Нагальним є виховання інтересу до суспільно-політичних подій, розуміння молоддю можливості впливати на них; слід пам'ятати, що соціально-політична пасивність може призвести до стану «надбаної безнадійності» молоді в соціально-політичній сфері і втрати цього покоління для майбутнього України.

Оволодіння систематизованими науковими знаннями про політику закладає основу демократичної політичної культури молоді. Такі знання потрібні кожній освіченій людині. Вони сприятимуть формуванню здатності

самостійно аналізувати політичні явища і процеси, визначати своє місце в них. Формування у молодій людини почуття громадянськості потребує підвищеної уваги до її освіти, зокрема гуманітарної як основи формування розвинутої, ерудованої, політично освіченої особи.

Ключову роль у формуванні в молодого покоління здатності до практичної реалізації демократичних принципів має зіграти молодіжний рух, зокрема молодіжні громадські організації та об'єднання.

Процес переходу від авторитарних, тоталітарних режимів до демократичних засобів і способів управління, з одного боку, сприяє розгортанню громадської та політичної активності молоді, а з іншого – саме новітні зміни в молодіжній політиці є тим довгостроковим капіталовкладенням, що у перспективі слугують реалізації демократичного політичного процесу.

Доведено, що нова демократична модель молодіжного середовища передбачає поширення ідей плюралізму у середовищі молоді, розвиток недержавних і приватних організацій, деінституціоналізацію (відмову від тотальних закладів контролю та підпорядкування), децентралізацію суспільно-політичного життя. Вона пов'язана, насамперед, не стільки з соціально-економічною допомогою молодим людям, скільки зі зростанням уваги до проблем освіти, інформаційного забезпечення, інноваційних технологій та інвестуванням у ці галузі, як найбільш перспективні для зростання та реалізації молодого покоління. Не применшують ролі традиційних цінностей, історичного спадку країни глобальні перетворення і становлення міжнародних стандартів у цій галузі. Сучасні моделі молодіжної політики є більш плюралістичними, багаторівневими, до міри інкорпоруючими зарубіжний досвід, об'єднуючими міждержавні, урядові, муніципальні, громадські й приватні ініціативи.

Невизначеність нинішньої моделі української молодіжної політики обумовлена незавершеністю якісних перетворень у цій галузі, тяжінням до прогресивних ідейних настанов, демократичних цінностей з одночасним збереженням традиційних, авторитарних інструментів ведення політики. Розробка Україною власного ідеологічного стрижня молодіжної політики вимагає глибшого осмислення еволюції, витоків, уроків та наслідків тих змін, які зазнали відомі світові моделі молодіжної політики, а також трансформації молодіжної політики в країнах перехідного типу. З огляду на це необхідно видається підготовка відповідних фахівців, а також молодих лідерів, здатних проводити обґрунтований аналіз альтернативних шляхів реформування молодіжної політики у нашій країні, які б віддзеркалювали сучасні досягнення й тенденції в умовах перманентних політичних змін та глобалізації.

У **третьому розділі – «Інтелектуалізація молодіжного середовища як тенденція його розвитку в епоху глобалізації»** – крізь призму ролі і значення процесу інтелектуалізації у житті суспільства, розкривається його вплив на формування молодіжного середовища та визначаються ідеологічні основи молодіжної політики.

В умовах розвитку інформаційного суспільства людство постає перед необхідністю пошуку адекватних відповідей на численні виклики епохи

глобалізації. Особливо значущою в цих умовах виглядає роль молодого покоління, яке розпочинає свою активну діяльність у нових суспільних умовах. У кінцевому підсумку, саме від нинішньої підготовки молоді до цієї діяльності залежить майбутнє світової цивілізації. Перспективи поступу людства пов'язані передусім з інтелектуалізацією молодіжного середовища.

Глобалізація, постійне зростання відкритості комунікативних і комп'ютерних мереж, швидкий розвиток інформаційних технологій, продуктів та послуг створюють принципово нові можливості для економічної співпраці, обміну інформацією, духовними цінностями, взаємного культурного збагачення. Глобальний процес зміни носіїв інформації й форм інформаційного обміну, викликаний поширенням сучасних інформаційних і телекомунікативних технологій, стає фундаментальним чинником, що кардинально змінює соціально-економічну, політичну, культурну ситуацію в суспільстві.

Саме інформатизація освіти може бути визначена як головний вияв інтелектуалізації молодіжного середовища. Інформатизація, як засвідчує досвід соціально-економічного прогресу розвинених країн, є об'єктивним процесом у всіх сферах людської діяльності, зокрема і в освіті. Галузь освіти в цілому й окремі освітні процеси сьогодні потребують інформатизації, тому що: інформативне насичення процесу підвищує його ефективність і привабливість для тих, хто навчається, це ж саме стосується застосування інформаційних технологій в управлінні навчальним закладом; учні та студенти, які формують майбутнє покоління нації, мають крокувати в ногу з часом і – незалежно від професії, за якою вони будуть працювати, – вміти використовувати інформаційні технології на своєму робочому місці; вітчизняна система освіти має випускати кваліфікованих в сучасних питаннях інформатизації фахівців, які будуть конкурентоспроможними на європейському і міжнародному ринках праці, що підвищуватиме престиж України у світі; інформатизація освітньої галузі гармонізує її з іншими сферами суспільної життєдіяльності, які раніше розпочали активну комп'ютеризацію і використання програмного забезпечення для раціоналізації виконання основних функцій.

Світ, що розвивається на основі принципів сприйняття і трансляції великих інформаційних потоків, а також розвитку новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, вимагає від людини нового ставлення до інформації і знання, без якого неможливою є особистісна адаптація і соціалізація. У зв'язку з цим однією з найактуальніших сфер сучасного суспільного функціонування є інформаційна освіта. Однією з ключових проблем світу, що динамічно змінюється, є необхідність спеціальної підготовки сучасної людини до життя в інформаційному суспільстві і суспільстві знання. Становлення такого суспільства, яке часто називається «суспільством, що навчається», безпосередньо пов'язано зі зростанням потреби кожного громадянина в постійному підвищенні кваліфікації, оновленні знань, засвоєнні нових видів діяльності. Особливе місце при цьому займають інформаційно-комунікаційні технології, які відкривають небувалі можливості доступу до

інформації і знань і дозволяють кожній людині реалізувати свій потенціал і покращити якість життя.

Саме інтелектуалізація молоді має забезпечити формування інноваційного типу особистості – не вузького фахівця, а справжнього професіонала, творчої людини, здатної поєднати володіння сучасними технологіями з орієнтацією на гуманістичні цінності. Проте на цьому шляху людству необхідно уникнути серйозних небезпек, що є побічним наслідком розвитку інформаційного простору і суцільної комп'ютеризації суспільного життя. Запобігання перетворенню молоді людини на додаток до комп'ютера, на пасивного споживача Інтернет-ресурсів – ось нагальне завдання освітньої сфери.

У четвертому розділі – **«Комерціалізація молодіжного середовища України»** – на основі аналізу взаємозв'язків процесу переходу до ринкової економіки та пов'язання його з феноменом «комерційної людини», який при цьому формується, розкрито їх значення і вплив на світоглядно-ціннісну і соціально-психологічну сферу сучасної молоді. Виявлено ціннісний контекст комерціалізації молодіжного середовища і негативні вияви, що виникають при цьому процесі, а також можливі механізми (навчально-виховні, просвітницькі, організаційні, психологічно-соціальні, загальноекономічні тощо) подолання таких негативних наслідків.

На основі аналізу взаємозв'язку процесу становлення та розвитку ринкових відносин з такими феноменами як «людина економічна» та «людина комерційна», виявлено основні світоглядно-ціннісні сутнісно-структурні характеристики вищезазначених понять із врахуванням їх специфічності щодо молодіжного середовища. Поняття «людина економічна» має зміст логіко-буттєвого впорядкування людської життєдіяльності, її гармонізації з навколишньою дійсністю, здатності до самореалізації людини в певних умовах економічної реальності. Поняття «людина комерційна» являє собою певний модус попереднього поняття, що виявляється у формуванні її характеристик на основі принципів швидкого прибутку, ініціативності, ризикованості, тотальній фінансовій оцінюваності тощо. Важливим є те, що особливо агресивні форми та прояви феномену «комерційної людини» утворюються саме в країнах з трансформаційними суспільствами та перехідними економіками, зокрема і в Україні, що сильно впливає на формування світоглядно-ціннісних орієнтацій сучасної української молоді, а також на процес її соціалізації та на її основні психологічно-соціальні риси.

Визначено, що основними змістовними характеристиками поняття «комерційна людина» є: прагнення до володіння значними соціально-економічними і фінансовими ресурсами та приватною власністю, а також до їх примноження; ініціативність у досягненні своїх цілей; здатність до значних особистісно вольових зусиль щодо реалізації поставлених цілей; вміння застосовувати інноваційне мислення та новітні інформаційно-комунікаційні технології в процесі професійної діяльності; гнучкість особистісно індивідуальних морально-ціннісних та соціально-функціональних систем, яка

дає змогу обирати різноманітні соціалізаційні практики; орієнтованість аксіологічної матриці на споживацькі цінності тощо. В молодіжному середовищі феномен «комерційної людини» набуває подвійного, амбівалентного значення, з одного боку, в процесі активної соціалізації молоді людини він інтенсифікує її особистісну ініціативу, прагнення до самореалізації, соціально-статусну грамотність і активність тощо, а з іншого – через домінування споживацьких цінностей призводить до знецінення в світоглядно-орієнтаційній структурі молоді людини таких явищ, як творчість, духовність, моральність.

На основі аналізу ціннісного контексту комерціалізації молодіжного середовища, виявлено, що, враховуючи трансформаційну сутність нашого суспільства та національної економіки, на цей процес все ще впливають ціннісні формули минулого, традиційні аксіологічні патерни, які суперечливо поєднуються з новими реаліями розвитку ринкової економіки. Водночас сучасна молодь є поколінням народженням вже за часів незалежності, тому домінантами її феноменологічної та ціннісної структури є вже нові ціннісно-сміслові матриці інформаційно-комерційного суспільства. Комерціалізація ціннісного середовища сучасної молоді відбувається в основному на основі цінностей конкуренції, особистісного збагачення, індивідуалізму та ситуативної моралі. В основу нормативної свідомості та аксіологічної матриці особистості як структурний елемент все більше проникає фінансово-грошовий чинник. Все це у поєднанні із конфліктністю міжпоколінних ціннісних орієнтирів та недостатньою внормованістю перехідної економічної системи створює підґрунтя для розвитку негативних виявів комерціалізації в молодіжному середовищі.

Аналіз негативних виявів комерціалізації в молодіжному середовищі, а також можливостей, ресурсів та напрямів їх викорінення, показав, що більшість негативних тенденцій у цьому аспекті пов'язані безпосередньо із загальноцивілізаційною антропокультурною кризою інформаційної доби. Фрагментація ціннісно-буттєвої сфери особистості, домінування в ній індивідуалістичних, егоїстичних, споживацьких пріоритетів, з одного боку, є загальними світоглядними тенденціями, що визначають аксіологічну сферу сучасної людини, а з іншого – вони надзвичайно інтенсифікуються саме в процесі комерціалізації молодіжного середовища. Це особливо актуалізує питання створення аксіологічної системної альтернативи для розвитку молодіжної культурної сфери, адже саме від молоді залежить подальший розвиток як національних, так і загальнопланетарної спільнот. У трансформаційних суспільствах з перехідними економіками важко відшукувати необхідні ресурси для подолання негативів комерціалізації життєдіяльності, у зв'язку з чим більша частина цього завдання покладається саме на національні системи освіти.

З'ясовано необхідність виховання комерційної особистості в молодіжному віці як соціального завдання, яке ґрунтується на загальноекономічній, національній, державотворчій та культурній

зацікавленості нашого суспільства в наявності комерційно-освіченої молоді з високим рівнем особистісної культури. Проаналізовано рівні та напрями, на основі яких можливе вирішення поставленої проблеми. З нашої точки зору, існує нагальна необхідність комплексного підходу основних суб'єктів національного суспільного процесу (держави і громадянського суспільства, бізнесу і виробництва, системи освіти і громадських рухів та організацій, місцевих громад та сім'ї тощо) до вироблення механізмів навчально-виховного, просвітницького, адміністративно-організаційного впливу на формування у молоді розуміння необхідності поєднання виключно комерційних цінностей та цілей із загальнокультурними, національними та особистісно творчими пріоритетами і орієнтаціями. Лише такий комплексний підхід може дати можливість долати негативні тенденції, що пов'язані з комерціалізацією молодіжного середовища, та сприяти активній цивілізованій соціалізації української молоді, яка, зрештою, несе в собі потенціал національного державотворення та становлення економіки нового інноваційно-прогресивного типу. Доведено, що в Україні в найближчі роки буде сповідуватися один із різновидів європейської стратегії державної молодіжної політики, що враховуватиме ментальність українського народу, традиції здійснення такої політики в країні, що передбачає провідну роль держави у визначенні її пріоритетів та реалізації за тісної співпраці з інститутами громадянського суспільства, зокрема з молодіжним рухом, в цілому з молоддю.

ВИСНОВКИ

1. Проаналізувавши теоретико-методологічні засади дослідження молодіжного середовища, ми дійшли висновку, що молодь як велика соціально-демографічна група, характеризується певними загальними ознаками: а) вищим рівнем освіти порівняно з іншими групами; б) великим соціальним динамізмом, мобільністю, романтизмом, нестриманістю; в) значним потягом до нового, прогресивного способу життя.

Визначено, що серед соціальних проблем українського суспільства, які, на думку української молоді, є найважливішими: безробіття, зростання цін, низький рівень заробітної плати, загальне зниження рівня життя, зростання злочинності, зuboжіння населення, наркоманія, СНІД. Серед проблем, що стосуються забезпечення здорового способу життя: стан довкілля, екологія, низький рівень медичного обслуговування, зловживання палінням, недостатні можливості для занять фізичною культурою та спортом, алкоголізм, низький рівень поінформованості про здоровий спосіб життя. Разом з тим молоді властиве позитивне сприйняття сучасних реалій.

2. Здійснивши аналіз основних умов формування сучасного молодіжного середовища та факторів його змін в епоху глобалізації, виявлено, що в умовах глибокої трансформації суспільних відносин значна частина української молоді втратила позитивні життєві орієнтири, можливість реалізації життєвих планів та прагнень. Ослаблення дії старих регулятивних чинників і

несформованість нових спричинили істотне посилення негативних явищ, поширення поведінкових стереотипів, хибно сприйнятих за вияви свободи особистості. Молодь потребує: забезпечення матеріальних потреб для свого розвитку та продовження свого роду; повноцінного спілкування, що породжує проблему самогубств; важливою є можливість працювати за спеціальністю з достойною винагородою за працю. Переважна більшість проблем молоді – це складові загальних потреб українського суспільства. Значна частина молоді не цікавиться політикою й вважає неважливою участь у виборах, не відчуває себе господарями своєї держави і не бачить соціальну перспективу в Україні. Немає зацікавленості у самоорганізації молоді та молодіжному русі, через які вони мають можливість виявляти свою позицію. Низьким є рівень правової культури. З'ясовано, що місцеві органи влади повинні сприяти розвитку інфраструктури, покликаної долати негативні явища у молодіжному середовищі через: забезпечення функціонування спортивних та дозвіллевих закладів; розширення профілактичних послуг для молоді у медичних закладах; розвиток мережі доступних реабілітаційних закладів для тих, хто хоче позбутися шкідливих звичок, зокрема й вживання алкогольних та тютюнових виробів, (наприклад, розвиток центрів комплексної медико-соціально-психологічної реабілітації молоді, залежної від алкоголю та наркотиків, та забезпечення фінансової підтримки таких центрів).

3. Проаналізувавши основні тенденції, що формуються під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників, з'ясовано, що важливою проблемою молодого покоління є участь у самоврядуванні молоді, через яку вони мають можливість виявляти свою активну життєву позицію, впливати на суспільство. Відсутність бажання цим займатися, організаційні негаразди, а також низький рівень поінформованості щодо таких органів – основні причини неактивності. Шлях до подальшого розвитку самоврядування полягає в створенні системи взаємодопомоги та підтримки на місцевому рівні, в утворенні єдиного координативного органу системи самоврядування навчальних закладів.

Визначено, що під тиском сучасних модернізаційних умов (рання фізична зрілість, розтягування часу входження в соціально-професійний статус дорослих, розвиток засобів масової комунікації і т. д.), зростає соціально-культурна автономія молоді у світі дорослих, її диференціація, набуває жорстких, часто соціально організованих і навіть контркультурних форм – традиційний конфлікт поколінь; утворюється соціальний й ідеологічно нейтральний спектр молодіжних субкультур власне культурного і мистецького спрямування, формується новий тип інформаційно-інтернетної молодіжної субкультури. Значно зростає вплив молоді і характер її участі в модернізаційних процесах, висуваючи авангард в трансформаційному оновленні суспільства, як основну потугу змін в ньому.

4. Здійснивши аналіз процесу демократизації молодіжного середовища як основної тенденції його зміни в епоху глобалізації, виявлено, що його головними проявами в сучасних умовах стають відторгнення молоддю тоталітарних форм суспільної організації, привабливість демократії й

демократичні очікування молоді. Подібні тенденції в першу чергу пов'язані зі специфікою становища молоді як соціально-демографічної групи у системі суспільно-політичних відносин.

Досліджено, що продемократичні орієнтації української молоді поєднуються з доволі критичним ставленням до темпів та напрямів процесу демократизації в Україні. Розуміння та оцінка молодим поколінням сучасних демократичних тенденцій розвитку українського суспільства характеризуються нестійкістю, суперечливістю, амбівалентністю. В цій ситуації виникають ризики повернення частини молоді до авторитаристських ідеалів та цінностей, поширення в молодіжному середовищі вульгарно-демократичних виявів. Загалом молодь стурбована станом суспільно-політичного життя в Україні, цікавиться проблемами політики, але протестується поверховістю, епізодичність звернення до політичних проблем, недооцінка політичного фактора, як чинника виникнення і розв'язання соціально-політичних конфліктів. Вважається, що, чим вищий рівень значущості в суспільній свідомості демократичних цінностей і свобод, тим вищим повинен бути рівень політичної активності, тим цивілізованішим повинен бути характер взаємодії громадян із владою.

5. У результаті дослідження процесу інтелектуалізації молодіжного середовища з'ясовано, що саме інтелектуалізація молоді має забезпечити формування інноваційного типу особистості – не вузького фахівця, а справжнього професіонала, творчої людини, здатної поєднати володіння сучасними технологіями з орієнтацією на гуманістичні цінності. Проте на цьому шляху людству необхідно уникнути серйозних небезпек, що є побічним наслідком розвитку інформаційного простору і суцільної комп'ютеризації суспільного життя. Запобігання перетворенню молоді людини на додаток до комп'ютера, на пасивного споживача Інтернет-ресурсів – ось нагальне завдання освітньої сфери. Для України інформатизація освіти є засобом, здатним забезпечити успішність подальшого реформування суспільства, важливою умовою виховання молодого покоління. На сьогоднішній день вплив інформаційних та комунікативних технологій на всі сфери людського життя поступово трансформує суспільство, виводячи вже не власність, а здобутий освітній рівень і наявні знання у головні чинники соціальної диференціації та добробуту особистості. Привілейований прошарок соціуму починають створювати ті, хто володіє інформацією, інші поповнюють категорію бідних. Враховуючи, що поняття якісної освіти у всьому світі дедалі тісніше пов'язується з володінням грошима, передбачаємо, що у найближчому майбутньому ця проблема набуде глобального масштабу.

6. Виявлено основні світоглядно-ціннісні та сутнісно-структурні характеристики понять «людина економічна» та «людина комерційна» із врахуванням їх специфічності щодо молодіжного середовища. Визначено, що якщо в поняття «людина економічна» вкладається зміст логіко-буттєвого впорядкування людської життєдіяльності, її гармонізації з навколишньою дійсністю, здатності до самореалізації людини в певних умовах економічної

реальності, то поняття «людина комерційна» являє собою певний модус попереднього поняття, що виявляється у формуванні її характеристик на основі принципів швидкого прибутку, ініціативності, ризикованості, тотальній фінансовій оцінюваності тощо. Проаналізувавши ціннісний контекст комерціалізації молодіжного середовища, виявлено, що, враховуючи трансформаційну сутність нашого суспільства та національної економіки, на цей процес все ще впливають ціннісні формули минулого, традиційні аксіологічні патерни, які суперечливо поєднуються з новими реаліями розвитку ринкової економіки. Водночас сучасна молодь є поколінням, народженим вже за часів незалежності, тому домінантами її феноменологічної та ціннісної структури є вже нові ціннісно-сміслові матриці інформаційно-комерційного суспільства. Комерціалізація ціннісного середовища сучасної молоді відбувається в основному на основі цінностей конкуренції, особистісного збагачення, індивідуалізму та ситуативної моралі.

7. З'ясувавши необхідність виховання комерційної особистості в молодіжному віці як соціального завдання, яке ґрунтується на загальноекономічній, національній, державотворчій та культурній зацікавленості нашого суспільства в наявності комерційно-освіченої молоді з високим рівнем особистісної культури, проаналізовано рівні та напрями, на основі яких можливе вирішення поставленої проблеми. Існує нагальна необхідність комплексного підходу основних суб'єктів національного суспільного процесу до вироблення механізмів навчально-виховного, просвітницького, адміністративно-організаційного впливу на формування у молоді розуміння необхідності поєднання виключно комерційних цінностей та цілей із загальнокультурними, національними та особистісно творчими пріоритетами та орієнтаціями. Такий підхід може дати можливість подолати негативні тенденції, що пов'язані з комерціалізацією молодіжного середовища, та сприяти активній цивілізованій соціалізації української молоді, що буде будуватися на основі соціального партнерства, стимулювання активності молоді в різних сферах, вироблення ефективних механізмів участі держави в процесах становлення особистості в умовах глобалізації.

Основні положення дисертаційного дослідження викладені у таких публікаціях автора:

1. Копера І.С. Молодіжне середовище: фактори змін в епоху глобалізації / І.С. Копера // Вісник Інституту розвитку дитини. Серія: Філософія, педагогіка, психологія: [зб. наук. праць]. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова. – 2011. – Випуск 18. – С. 90-93.
2. Копера І.С. Українська молодь у контексті соціальних змін / І.С. Копера // Вища освіта України: Теоретичний та науково-методичний часопис. – К., 2012. – № 1(44). – С. 93-100.

3. Копера І.С. Контрасти молодіжного середовища: організація і цінності / І.С. Копера // Гілея (науковий вісник): [зб. наук. праць]. – К.: ВІР УАН, 2012. – Випуск 56(№ 1). – С. 400-405.

4. Копера І.С. Молодіжне середовище: спроба соціологічного визначення / І.С. Копера // Нова парадигма: Журнал наукових праць. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – Випуск 104. – С. 263-271.

5. Копера І.С. Інтелектуалізація молодіжного середовища як тенденція його розвитку в епоху глобалізації / І.С. Копера // Гілея (науковий вісник): [зб. наук. праць]. – К.: ВІР УАН, 2013. – Випуск 71(№4). – С. 456-459.

АНОТАЦІЇ

Копера І.С. Соціокультурна трансформація молодіжного середовища України в епоху глобалізації. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2013.

Дисертаційне дослідження присвячено аналізу витоків та еволюції молодіжного середовища в Україні від часів її перебування у складі СРСР до формування основ демократичної моделі в період трансформації сучасного суспільства. Уточнено зміст поняття «молодіжне середовище», «молодь», визначено його ідеологічну основу, що спрямовує суб'єкт-об'єктні відносини у вирішенні молодіжних проблем, окреслено основні тенденції, що формуються під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників. Проаналізовано основні змінні характеристики нової парадигми цінностей студентської молоді, визначено основні фактори динаміки цінностей сучасної молоді у відповідності з трансформаційними (внутрішніми і зовнішніми) процесами, що відбуваються в Україні і в світі.

З'ясовано ідеологічні основи взаємовідносин держави і молоді в тоталітарному суспільстві і проаналізовано ефективність та наслідки молодіжного середовища в радянський період. Досліджено зміну місця і ролі ідеології в пострадянський період, зокрема визначено принципи молодіжного середовища в умовах кризи тоталітаризму, проаналізовано процес становлення політичного та ідеологічного плюралізму в українському суспільстві та його вплив на ефективність сучасного молодіжного середовища. Окреслено основні суперечності, проблеми і перспективи формування демократичної моделі молодіжної політики, її ідеологічних пріоритетів у сучасному українському суспільстві.

Ключові слова: молодь, молодіжне середовище, демократизація молодіжного середовища, інтелектуалізація молодіжного середовища, комерціалізація молодіжного середовища, глобалізація.

Копера И.С. Социокультурная трансформация молодежной среды Украины в эпоху глобализации. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата философских наук по специальности 09.00.03 – социальная философия и философия истории. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. – Киев, 2013.

Диссертационное исследование посвящено определению и комплексному анализу истоков и эволюции молодежной среды в Украине, начиная со времен ее пребывания в составе СССР и до формирования основ демократической модели в период трансформации современного украинского общества. В частности, уточняется содержание понятия «молодежная среда», «молодежь», определяется ее идеологическая основа, которая направляет субъект-объектные отношения в решении молодежных проблем, очерчиваются основные тенденции, которые формируются под воздействием внутренних и внешних факторов. Проанализированы основные переменные характеристики новой парадигмы ценностей студенческой молодежи, определяются основные факторы динамики ценностей современной молодежи в соответствии с трансформационными (внутренними и внешними) процессами, которые происходят в Украине и в мире.

В работе определяется демократизация молодежной среды как основная тенденция ее трансформации в эпоху глобализации, которая формируется в молодежной среде под воздействием современных условий жизнедеятельности человека, в первую очередь под воздействием политических изменений, обусловленных процессом утверждения Украины как независимого государства, а также под воздействием глобальных факторов мировой цивилизации.

Перспективы продвижения человечества связаны прежде всего с интеллектуализацией молодежной среды. Именно интеллектуализация молодежи должна обеспечить формирование инновационного типа личности – не узкого специалиста, а настоящего профессионала, творческого человека, способного соединить владение современными технологиями с ориентацией на гуманистические ценности.

Обоснована тенденция к коммерциализации молодежной среды, которая оказывается в таких реалиях, как становление рыночных отношений и формирование «коммерческого человека»; обоснованы основные определения «коммерческого человека» и трансформация его вида в молодежной среде. Основными его содержательными характеристиками является: стремление к владению значительными социально-экономическими и финансовыми ресурсами и частной собственностью, а также к их приумножению; инициативность в достижении своих целей; способность к значительным личностно волевым усилиям относительно реализации поставленных целей; умение применять инновационное мышление и новейшие информационно коммуникационные технологии в процессе профессиональной деятельности; ориентированность аксиологической матрицы на потребительские ценности и т. п.

Выяснены идеологические основы взаимоотношений государства и молодежи в тоталитарном обществе и проанализирована эффективность и последствия молодежной среды в советский период. Исследуется изменение места и роли идеологии в постсоветский период, в частности определены принципы молодежной среды в условиях кризиса тоталитаризма, проанализирован процесс становления политического и идеологического плюрализма в украинском обществе и ее влияние на эффективность современной молодежной среды. Очерчиваются основные противоречия, проблемы и перспективы формирования демократической модели молодежной политики, ее идеологических приоритетов в современном украинском обществе.

В работе доказано, что современная молодежная среда Украины стала ячейкой новых ценностей, тенденций, принципов и перспектив развития.

Ключевые слова: молодежь, молодежная среда, демократизация молодежной среды, интеллектуализация молодежной среды, коммерциализация молодежной среды, глобализация.

Kopera I.S. Sociocultural Transformation of Youth Community of Ukraine in the era of globalization. – Manuscript.

The thesis is devoted to the definition and complex analysis of the origins and evolution of youth community in Ukraine from the period of the USSR till the formation of the foundations of a democratic model in the period of the transformation of contemporary Ukrainian society.

The meaning of the notions «youth community», «youth» are clarified, its ideological basis that directs the subject-object relationship in addressing youth issues is defined, the major trends formed under the influence of internal and external factors are traced. The basic variable characteristics of the new paradigm of students' values are analyzed. The paper determines the main factors of dynamic modern youth's values in correspondence with the transformational (internal and external) processes that are taking place in Ukraine and in the world.

The ideological foundations of relations between the state and the youths in a totalitarian society are also clarified, and the effectiveness and impact of youth community in the Soviet period is analyzed. The change of the place and role of ideology in the post-Soviet period is investigated, especially the principles of youth community in the period of the crisis of totalitarianism are defined, the process of establishing political and ideological pluralism in the Ukrainian society and its impact on the efficiency of the modern youth community are analyzed. The basic contradictions, problems and prospects of forming a democratic model of youth policy and its ideological priorities in modern Ukrainian society are traced.

Keywords: youth, youth community, democratization of youth community, intellectualization of youth community, commercialization of youth community, globalization.

НБ НПУ

100202565

Підписано до друку 02.09.2013 р. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Гарнітура Таймс.

Наклад 100 прим. Зам. № 406

Віддруковано з оригіналів

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26

